

Glasiło

„Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Izdavatelj in odgovorni urednik:

JAKOB DIMNIK,

učitelj na II. mestni šoli v Ljubljani.

Št. 14. in 15. Ljubljana, 16. mal. srpana 1897. XXXVII. leto.

Vsebina: Stenografični zapisnik o proračunski razpravi normalno-šolskega zaklada v kranjskem deželnem zboru. — —ič: O uredbi učiteljskih plač na Kranjskem. — Vestnik. — Listnica uredništva.

Geslo: „Ne nazaj, ne navzdol, ampak naprej in navzgor“.

Stenografični zapisnik

o proračunski razpravi normalno-šolskega zaklada v kranjskem deželnem zboru.

I. Splošna razprava.

Poročevalec Višnikar: Visoki deželni zbor! Poročati mi je v imenu finančnega odseka o proračunu normalno-šolskega zaklada za leto 1897. in o dotičnih prošnjah učiteljstva za zboljšanje gmotnega stanja. Kakor je razvidno in tiskanega poročila,*) je finančni odsek povišal potrebščino za 8582 gld., nasprotno pa tudi pokritje za 1010 gld., tako da znaša višji primanjkljaj za to leto 7572 gld. Ker je bila ta priloga razdeljena že pred dvema dnevoma, me častiti gospodje poslanci gotovo oprosté nadrobnega utemeljevanja posameznih nasvetov in jaz mislim, da zadostuje, ako se sklicujem samo na tiskano poročilo in prosim, da se o predležečem proračunu in o nasvetih finančnega odseka takoj preide v splošno razpravo.

Deželni glavar: Otvarjam splošno razpravo. — Gospod poslanec Globočnik ima besedo.

*) Glej „Učiteljski Tovariš“ štev. 6. L. I!

Poslanec Globočnik: Častita gospoda! Da se učiteljskemu stanu v naši deželi ne godi najboljše, je nam vsem znano (Poslanec Lenarčič: „Istina“!) in nismo se čisto nič začudili, ko so prišle peticije, da bi se zboljšalo gmotno stanje učiteljev. In mislim, da je dolžnost nas vseh, ki tukaj v visoki zbornici sedimo in se potezamo za napredek šolstva, za napredek naroda in za napredek dežele naše, da mi vsi te peticije z blagohotnim srcem v roke vzamemo, kajti šola je vendar prevažen faktor v kulturnem življenju vsakega naroda, tako tudi našega naroda. Zato smemo biti veseli, ako je šola v deželi dobro urejena in dobro utrjena. In duša šoli je učiteljstvo. Če je učiteljstvo dobro, napredno in podprto z znanjem v glavi in z blagimi nameni v srci, potem smemo gotovo pričakovati mnogo dobrega sadu od takega učiteljstva. In kako pa naj bi se učiteljstvo navduševalo za svojo nalogo, če ima vedno skrbi v svojem srci za vsakdanje življenje. Torej treba, da mi mislimo pred vsem na to, kako je gmotno pomagati učiteljstvu, kajti sicer bodo mladi učitelji, ko se tu izšolajo, vedno mislili na to, kako bi prišli drugam v boljše službe, na Štajarsko n. pr., kjer so gmotno veliko bolje zagotovljeni, ali kako bi prišli k pošti, ali kam drugam. Sploh moramo gledati, da si učiteljstvo, kolikor ga imamo dobrega, ohranimo, in da si mnogo novega, dobrega in na visoki stopinji izobraženosti, na višku svojih dolžnosti in lepega svojega poklica stoječega učiteljstva pridobimo.

In trošek, katerega imamo za šolske namene in potrebe, nas ne sme preveč motiti. Res je, da naša dežela ni v najboljšem finančnem stanju, ali, gospoda moja, to kar mi za učiteljstvo, za šolo potrosimo, se meni zdi le nekaka investicija za naš kulturni napredek (Poslanec Hribar: „Dobro!“) in denarja, ki se potrosi v taki namen, ne smemo na vse strani gledati in obračati, in ne sme se nam škoda zdeti vsakega groša, kajti le ako je učiteljstvo dobro plačano, delalo bo z navdušenjem v svojem poslu in tako učiteljstvo bo vzgajalo vse drugo blago, kakor slabo plačano, dobili bomo izvrstne učence, kolikor mogoče omikane poljedelce, obrtnike, trgovce, sploh, kultura v naši deželi se bo gotovo kolikor toliko povzdignila.

Tembolj pa smo mi zavezani, učiteljem pomagati po svoji možnosti, ker vendar vemo, da naša dežela za šolske stvari ne prispeva izvanredno veliko, ker vemo, da v naši deželi 50% vseh učiteljev uživa le najnižjo plačo po 450 gld. in nadaljnih 35% uživa plačo po 500 gld., torej imamo celih 85% učiteljskih plač najnižje vrste.

Torej bi jaz mislil, da dežela, ki ima samo za alkoholične opojne tekočine 350.000 gld. prihodka preliminiranega, sedaj, ko pridejo učitelji s prošnjami za zboljšanje svojega gmotnega stanja, pač sme nekoliko v žep poseči in njihovo stanje zboljšati.

Peticija učiteljev je imela ta uspeh, da se pred vsem gledé stalnega zboljšanja njihovega gmotnega stanja predlaga resolucija, da bi se peticija odstopila deželnemu odboru, da bi nabiral potrebni materijal, na podlagi katerega se bodo stalno uredile učiteljske plače. Zoper tak predlog seveda ni mogoče ničesar ugovarjati, ker je to potrebno, in je umevno, da se o tako važni stvari ne more od danes na jutri delati sklep, ki bo povzročil premnogi trošek. Ali že pri tej priliki opozarjam visoko zbornico, da so učiteljske plače neizmerno neugodno osnovane, in da je tudi krajevni princip, ki je sedaj vpeljan pri plačah, nepravil in da se mi ne zdi pravičen, temveč da se mi vidi personalni sistem, ki učiteljem po razmerji službenih let daje višjo plačo, veliko boljši, veliko primernejši. Po vsem tem bi si usojal priporočati, da se pri bodoči definitivni uravnavi učiteljskih plač če le mogoče poseže na personalni sistem.

Kar se tiče drugih predlogov finančnega odseka gledé podpor, bi si pa dovolil pripomniti, da se meni tukaj štedljivost zdi predaleč pognana, če se predlaga, učiteljem IV. in III. in deloma tudi II. plačilne vrste dovoliti male drobtinice in tak mili dar vbogajme, ki se mi ne zdi dostojen visoke zbornice. Po 30 gld. hočemo pridajati v takih razmerah, v kakoršnih je naše učiteljstvo, ko vender mi vsi iz prepričanja lahko pritrdimo, da je zlasti zadnja plača z 450 gld. neizmerno majhna, če se pomisli, da mora učitelj z njo izhajati s celo svojo družino.

Zaradi tega si bom dovolil pozneje v specijalni debati navetovati nekatere spreminjalne predloge k nekaterim točkam, vender z ozirom na to, da so res slabe deželne finance, ne bom predaleč segel, ampak samo predlagal, da bi se dovolile učiteljem IV. plačilnega razreda podpore po 50 gld., torej za 20 gld. višje, kakor sedaj predlagane podpore in da bi se učiteljem II. in III. plačilnega razreda tudi dale podpore po 50 gld. namesto po 30 gld.

Torej te predloge si bom dovolil v specijalni debati staviti. Gledé končne uravnave plač pa se nadejam, da bo visoki deželni zbor kazal učiteljstvu veliko in boljšo naklonjenost, kakor jo je danes pokazal finančni odsek s podporami po 30 gld. (Poslanca Hribar in Lenarčič: „Dobro, dobro!“)

Deželni glavar: Gospod poslanec dr. Tavčar ima besedo.

Poslanec **dr. Tavčar:** Visoka zbornica! Pri normalnem šolskem zakladu je umestno, da se spregovori tudi o zadevah, ki se tičejo našega učiteljstva. Že mnogokrat sem govoril o priliki razprave o proračunu normalno-šolskega zaklada in vselej naglašal, da je breme, katero nosi dežela za ljudsko šolstvo, veliko; ali vedno sem pa tudi naglašal, da vsaj kar se tiče naše stranke, z radostnim srcem žrtvu-

jemo to, kar zahteva moderna ljudska šola od nas. In res, ako se ozremo po deželi, priznati moramo, da se je veliko storilo v tem oziru, pomnožile so se šole, kar je hvalevredno, napravilo se je mnogo novih šolskih poslopij, kar je tudi hvalevredno, akoravno stojim v tem oziru na stališči, da naj bi se šole zidale nekoliko ceneje. Torej kar se tega tiče, se je za šole že mnogo storilo, malo pa se je storilo za naše učiteljstvo. In vendar je treba pripoznati, da imamo učiteljstvo, ki je polno dobrega duha, kakor v drugih deželah, ki je marljivo, pridno in vse hvale vredno in ki bi potem takem tudi zaslužilo, da bi se zanj kaj storilo.

Kar se tiče učitelja na deželi, kar se tiče njegove osebe, gospoda moja, se mora priznavati, da vzlic temu, da so to brez izjeme olikani možje, ne uživajo tistega ugleda, katerega bi vsled svojega plodonosnega delovanja sredi ljudstva morali uživati. Razlog, ki to provzročuje, je dvojen. Pri nas, kakor veste, je učiteljstvo nekdam res igralo nekako klaverno rolo. Težavno je bilo življenje učiteljev, bili so to nekaki odvisniki od župnišč, od cerkev in jaz se še dobro spominjam, da sem v Poljanah, ko sem obiskoval ljudsko šolo, imel učitelja, ki si je po končanem pouku optal koš na ramo, ga obložil z gnojem in ga nesel na njivico, ki jo je imel tam nekje v grapah v najemu. Ti žalostni časi so ljudem še v spominu. Naše ljudstvo misli, da je učitelj še vedno ravno tista oseba, kakor pred 30 do 40 leti. Da se ti predsodki ne odpravijo, temu so krive različne razmere. Različni faktorji delajo na to, da naš učitelj na deželi še vedno zavzema nekako inferiorno stališče in v tem oziru mi bodi danes dovoljeno spregovoriti nekatere opazke.

Ne bom tukaj govoril o tem, da je po mojem mnenji delovanje ljudskega učitelja na deželi jako koristno, morda tako koristno, kakor delovanje našega prečastitega duhovskega stanu. Oba stanova sta potrebna in želeti bi le bilo, da bi povsodi delovala v najboljši harmoniji, ker sta kakor rečeno za narodno in ljudsko odgojo oba potrebna. Stališče obeh stanov pa je tu različno. Kakor veste, smejo naši mladi duhovniki vse početi, kar se jim le zljubi, med tem ko je učiteljem marsikaka najmanjša stvar prepovedana. Pripetilo se je, da je učitelj na deželi pri kakih volitvah prišel v preiskavo in imel sitnosti samo zato, ker je spregovoril kako besedico. Vršile so se, posebno v Postojnskem okraji, stroge preiskave od strani okrajnega glavarstva, ako je ta ali oni učitelj le količkaj spremenil šolske ure tisti dan, ko se je volitev vršila. Zgodilo se je celo učitelju — če se ne motim, nekje na Vipavskem —, da ga je krajni šolski predsednik izvrgel od posla pri zaslišavanju strank gledé šolskih zamud, in poklical na njegovo mesto šolskega slugo. In c. kr. okrajno glavarstvo je dotično pritožbo zavrglo!

Vidite, gospoda moja, ako se tako postopa od strani okrajne oblasti, potem ni čuda, da naše ljudstvo še vedno živi v predsodkih, kakor da bi bil učitelj nekaj manjšega, kakor da bi bil še vedno tisti hlapec, kakoršen je bil v prejšnjih časih.

In tudi od strani c. kr. deželnega šolskega sveta oziroma načelnika te oblasti se včasih marsikaj zgodi, kar ne služi v to, da bi se povzdignil ugled našega učiteljstva.

Gospoda moja, mislim, da vsem častitim gospodom tovarišem iz srca govorim, ako pravim, da moramo zahtevati od učiteljev, da ljubijo svojo šolo, da se vнемajo za tisto šolo, ki je po postavi v veljavnosti, in da delujejo na to, da si razširijo duševno obzorje in se postavijo na načela, ki jih zahteva moderno življenje. In če se torej učiteljski stan, bodisi tu ali tam, poteguje za to, da ostane ljudska šola nedotaknjena, da se ne izroči gotovim zahtevam, potem je to vse hvale vredno, se ne more grajati, temveč se mora priznati, da učiteljstvo le spolnuje svojo nalogo, ako se bori za šolo, kakor jo imamo dandanes. Pripetil se je pa slučaj, ki je znan visoki zbornici in tudi visokorodnemu gospodu predsedniku, kateremu bode namenjen sledeči napad.

Imamo, gospoda moja, v Ljubljani učiteljsko društvo, ki izdaja svoj posebni list, ki brani zahteve učiteljskega stanu in se bavi z učiteljskimi vprašanji. Kakor veste, izdal se je nedavno dekret,^{*)} nekaka ordonanca do tega društva, v katerem je vlada društvu zagrozila, da je bo razpustila, kakor hitro se bode v njegovem organu še kaka politična stvar razpravljala. Po mojih mislih je bil ta korak nepostaven in ni bilo opravičeno od gospoda deželnega predsednika, da je s tako

^{*)} Ta dekret se glasi:

K. k. Landespräsidium in Krain.

Štev. 8722/pr.

Slavnemu odboru

„Slovenskega učiteljskega društva“

v Ljubljani,

Vsled društvenih pravil ne more se „Slovensko učiteljsko društvo“ niti po svoji uredbi, niti po svojemu namenu smatrati kot politično društvo.

Društveno glasilo „Učiteljski Tovariš“ objavil je v zadnjih svojih številkah članke, kateri so brez dvoma odličnega političnega značaja, kar se zlasti primeri v članku „Naš sovražnik II.“, objavljenem v št. 24. dne 16. grudnia 1896 rečenega lista.

Uvažujoč, da je ta list po društvenih pravilih glasilo „Slovenskega učiteljskega društva“, da torej veljajo članki, objavljeni v časniku „Učiteljski Tovariš“ tudi za društvene izjave, zakrivilo je društvo s tem prestop v svojih pravilih določenega področja.

Svari se torej slavni odbor, naj ne nadaljuje te pravilom protivne delavnosti, inace bi se moralo postopati v smislu § 24 zakonika z dne 15. listopada 1867, št. 134 drž. zak. z oblastvenim razpustom društva.

Ljubljana, dne 30. grudnia 1896.

C. kr. deželni predsednik:

Hein l. r.

Uredništvo.

grožnjo stopil pred društvo. Seveda rekurirati se učitelji niso upali, kajti če stopi vlada pred nje, potem čutijo, kaki reveži so. Vsaj bi se ne upali, pritoževati se, ako bi se jim tudi vrv okrog vrata vrgla, ampak bi tudi to mirno prenašali in sicer radi klavernih razmer, v katerih žive. Zaradi tega pa si štejem jaz v dolžnost, da na tem mestu nekoliko o tej stvari spregovorim.

Po naših zakonih je učiteljsko društvo opravičeno kot tako. Ono obstoji in se ne sme razdreti, dokler se postavno obnaša. Društvo pa lahko izdaje svoje glasilo, ali s tem da izdaje list, se, dokler se drži postave, ne more odgovorno delati za vsako črko, za vsako besedo, ki se tiska. Pri naših razmerah veljajo gledé listov posebni zakoni. Za vsak list je zakonu nasproti odgovoren postavni urednik in gotove oblastnije so tukaj, ki čuvajo nad tem, ali se je v listu kaj protipostavnega tiskalo ali ne. In jedino ta oblast je opravičena vstopiti, če je list pisal kaj protipostavnega in opravičena list konfiscirati.

Naš prečastiti gospod deželni predsednik pa je bil drugačnega mnenja in je mislil, da je opravičen, na jedni strani konfiscirati list, in na drugi strani pa tudi konfiscirati celo društvo. Kaj tacega, mislim, se ne da opravičevati, toliko manj, ker se jednake stvari, kakor jih je gospod deželni predsednik zameril našemu učiteljskemu društvu, dogajajo v vseh kronovinah. Pred mano je leži šolski list „Schlesisches Schulblatt“, herausgegeben vom österreichisch-schlesischen Landeslehrerverein. Prva točka njegova je posvečena znanemu grofiču Schaffgotschu, ki je na lastno pest hotel politiko delati na Predarelskem; pa tam v Šleziji nikdo ni lista konfisciral in tudi to se ni čitalo, da bi se bilo dotičnemu učiteljskemu društvu zagrozilo, da se bo zaradi grofa Schaffgotscha razpustilo. Istotako imamo pri nas v deželi nemški šolski organ, ki se dostikrat peča s politiko, pa dosedaj vendar še nikomur ni prišlo na misel, da bi bil rekel, naj se razpusti nemško učiteljsko društvo, če je list njegov nekoliko politiziral. Vsaj se pa končno tudi ne more trditi, da je bil dotični članek v „Učiteljskem Tovarišu“ političen članek. Ako učiteljstvo brani svojo šolo proti konfesionalni šoli, je stvar seveda res politične narave, ampak učiteljstvo je poklicano, take politične stvari razpravljati, ki se tičejo šole in te pravice jim po mojih mislih nikdo ne more kratiti in zato bi jaz prosil gospoda deželnega predsednika, da naj v prihodnje nekoliko več milosti izkazuje našemu učiteljstvu in ne zahteva od njega, da bi v celi masi popolnoma klerikalno postalo.

Drugi razlog, gospoda moja, da naši učitelji na deželi ne uživajo tistega ugleda med ljudstvom, kateri jim gre po pravici, so pa siromašne plače, katere uživajo. Visoka zbornica, to mora vsak človek priznati, da je nekako sramotno, ako se človeka, ki se je mnogo učil in ima jako težaven in še nehvaležnejši posel, kakor ga imajo mlajši

duhovniki na deželi, ne da več kakor 450 gld. plače na leto. To je naravnost nekako barbarstvo in če se tudi deželne finance nahajajo v precej žalostnem položaji, mislim vendar, da se ne bo smelo preprečiti, da se ne bi v kratkem poboljšale učiteljske plače in učiteljstvo s tem postavilo na nekako bolj človeško stališče, nego se nahaja dandanes. S plačo 450 gld. ne morejo ne živeti ne umreti in zato se ne bomo mogli temu ogniti, da ne bi zanje kaj storili.

V tem oziru pa se mi vidi neka stvar upoštevanja vredna. Vsaj je že v šolskem zakonu samem dana nekaka podpora za moje mnenje. Tam se v § 66. določa, da se tudi lahko pripeti, da država nekoliko dá za ljudsko šolstvo v tej ali oni kronovini. To bi bilo le pravično in jaz ne vem, zakaj bi država, ki ima končno največ koristi od ljudskega šolstva, popolnoma zapirala svojo blagajnico takrat, kadar se gre za pospešitev ljudskega šolstva. Ne vem, ali je v prejšnjih časih dežela naša dobivala kako državno podporo za ljudsko šolstvo, menim, da bi bilo končno vendar mogoče, za našo revno kronovino v ta namen izposlovati od države kako podporo ali stalno subvencijo. Pomislite, gospoda moja, kako lepo bi se dale urediti učiteljske plače, ako bi dobivali od države samo 30.000 gld. na leto! V tem zmislu so tudi še drugi deželni zbori sklenili, da se je obrniti na centralno vlado, da bi kaj storila za deželno šolstvo in zaradi tega si usojam predlagati sledečo resolucijo:

„Visoki deželni zbor skleni:

C. kr. vlada se pozivlja, da prične vsako leto primerno donášati k potrebščinam za ljudsko šolstvo v vojvodini Kranjski; deželnemu odboru se nalaga, da se v tem smislu takoj prične pogajati s c. kr. vlado.“

Deželni glavar: Gospodje, ki podpirajo resolucijo gospoda poslanca dr. Tavčarja, izvolijo vstati. (Se podpira.)

Resolucija je zadostno podprta in je torej v razpravi.

Gospod deželni predsednik se je oglasil k besedi.

K. k. Landespräsident Freiherr von Hein: Hoher Landtag! Ich werde mir erlauben, mit einigen Worten auf jene Bemerkungen zu repliciren, welche der sehr geehrte Herr Vorredner bezüglich des an das „Učiteljsko društvo“ vom Landespräsidium ergangenen Erlasses vorzubringen für nothwendig erachtet hat.

Es ist dies eine rein juristische Discussion, worüber sich sehr ausführlich sprechen liesse, doch fürchte ich das hohe Haus zu ermüden, wollte ich auf diese Frage des näheren eingehen. Ich möchte deshalb nur ganz kurz darauf hinweisen, um welche Fragen es sich in diesem Falle handelt und wie dieselben von Seite des Landespräsidiums aufgefasst wurden.

Der Lehrerverein ist ein nichtpolitischer Verein; das wird mir jedenfalls zugegeben werden. Es ist ein nichtpolitischer Verein nach seinen Statuten, er ist es, um es denjenigen Herren, welche diese Statuten vielleicht nicht kennen, von vorneherein klar zu machen, was ich beweisen will, auch nach seiner äusseren Erscheinung, denn dem Lehrervereine gehören nicht nur volljährige, sondern auch Minderjährige und Frauenspersonen an. Nun dürfen nach §§ 29 und 30 des Vereinsgesetzes politischen Vereinen weder Frauenspersonen noch Minderjährige angehören. Damit glaube ich also schon von vorneherein genügend dargethan zu haben, dass dieser Verein kein politischer ist. Ein nichtpolitischer Verein kann also auch keine Politik treiben, denn sonst würde er gegen die Statuten verstossen und dann jenen gesetzlichen folgen verfallen, welche aus § 24 des Vereinsgesetzes zu ziehen sind gegenüber jenen Vereinen, welche ihren Wirkungskreis überschreiten. Also das eine steht fest: der Verein ist kein politischer, er darf keine Politik treiben, keine politischen Emanationen von sich geben.

Nun kommt die zweite frage: Waren diese Artikel politischer Natur und sind diese Artikel als eine Emanation des Vereines anzusehen, oder nicht? Dass diese Artikel politischer Natur waren, mag bestritten werden; ich war der Ansicht, dass sie politischer Natur sind und muss auch heute noch an dieser Anschauung festhalten. Ich kann allerdings heute unmöglich diese Artikel zur Verlesung bringen, damit sich die geehrten Herren ein Bild darüber machen, ob sie politischer Natur waren, oder nicht, aber das eine muss ich gegenüber dem Herrn Vorredner constatiren, dass es sich nicht so sehr um den Kampf für oder gegen die confessionelle Schule gehandelt hat, sondern um den Kampf gegen den Clericalismus überhaupt und der Clericalismus ist eine (Poslanec dr. Tavčar: „verdammenswerte Sache“!) jedenfalls politische Anschauung, ein Ausdruck, mit welchem man ein bestimmtes politisches System bezeichnet. Es hat sich weiter in diesem Artikel darum gehandelt, die Lehrerschaft zu Anhängern und Freunden einer dem Clericalismus entgegenstehenden Anschauung heranzuziehen (Poslanec dr. Tavčar: „Zakaj pa ne“?).

Ich will nicht behaupten, dass dies in einem Blatte nicht geschehen dürfe, oder dass es ein Verbrechen wäre, aber wenn jemand andere durch Artikel influencirt, einer bestimmten politischen Partei anzugehören oder jemanden einer anderen politischen Partei zuzuwenden sucht, so werden die Herren zugestehen, dass solche Artikel politischen Inhaltes sind; das lässt sich wohl kaum leugnen.

Ich habe also jetzt constatirt, dass der Verein kein politischer ist, dass aber im „Učiteljski Tovariš“ politische Artikel in Serien erschienen sind. Nun, in welchem Verhältnisse steht der „Učiteljski To-

variš“ zum Vereine? Er ist nicht nur das „glasilo“ des Vereines, sondern wird directe vom Vereine herausgegeben, also der Herausgeber dieses Blattes ist der Verein, ein nichtpolitischer Verein, und ein nichtpolitischer Verein darf nur ein nichtpolitisches Blatt herausgeben. Das ist der logische Zirkel, um den sich die Frage dreht. Der Verein ist als Herausgeber auf dem Blate genannt. Seit dem Jahre 1890 hat sich bei dem Blatte eine Aenderung vollzogen. Bis zum Jahre 1890 war es bloss „glasilo“, Herausgeber und Redacteur war, wenn ich mich recht erinnere, der Oberlehrer Žumer; heute aber ist nicht mehr Žumer der Herausgeber des Blattes, sondern der nichtpolitische Verein „Učiteljsko društvo“. Ich muss alles, was in einem Blatte erscheint, als eine Emanation des Herausgebers ansehen, denn er ist derjenige, der das Blatt erscheinen lässt. Es ist jedoch in dieser Beziehung ein Unterschied zu machen zwischen der Strafbarkeit auf Grund des Strafgesetzes und der Behandlung eines Vereines, welcher seinen statutenmässigen Wirkungskreis überschreitet. Im Sinne des Pressgesetzes wurde gegen diese Artikel nicht eingeschritten, weil sie in dem Sinne einen strafbaren Inhalt nicht haben; sie mögen vielleicht an der Grenze der Strafbarkeit stehen (Poslanec dr. Tavčar: „An der Grenze der Strafbarkeit stehen sie nicht!“) aber es wurde erachtet, dass sie einen strafbaren Inhalt nicht haben. Nun kommt, nachdem ich klargestellt habe, dass der Verein ein nicht politischer ist, dass er aber der Herausgeber eines Blattes ist, in welchem politische Artikel erschienen sind, weiters die Frage zur Erörterung, ob ich überhaupt berechtigt war, den Verein zu verwarnen, was aber der Herr Abgeordnete Dr. Tavčar bestreitet. In dieser Beziehung bestimmt § 24 des Vereinsgesetzes: „Jeder Verein kann aufgelöst werden, wenn von ihm Beschlüsse gefasst oder Erlässe ausgefertigt werden, welche den Bestimmungen des § 20 dieses Gesetzes zuwiderlaufen, wenn er seinen statutenmässigen Wirkungskreis überschreitet . . .“ Nun, eine solche Ueberschreitung des statutenmässigen Wirkungskreises hat zweifelsohne stattgefunden, denn ich kann mir keine grössere Ueberschreitung des statutenmässigen Wirkungskreises denken, als wenn ein nichtpolitischer Verein auf das Gebiet der Politik hinausgreift; das ist so einleuchtend, dass darüber eine jede weitere Discussion überflüssig erscheint. Nun sagt der Paragraph, den ich soeben verlesen habe: der Verein „kann“, nicht: „muss“, aufgelöst werden, ich hätte also mit Fug und Recht den Verein auflösen können und ich glaube, dass das Erkenntnis vor allen Instanzen gehalten hätte. (Poslanec dr. Tavčar: „Ist fraglich!“) Allerdings fraglich, wie jedesmal, wenn es sich um die Entscheidung über eine juristische Frage handelt, aber ich bin überzeugt, dass sich keine Behörde gefunden hätte, welche diese Entscheidung aufgehoben hätte. Ich hätte also den Verein auflösen können. Warum aber that ich das

nicht? Der Lehrerverein ist ein Verein, welcher die Interessen einer grossen Reihe von Beamten, eines ganzen Standes vertritt und in mancher Beziehung eine segensreiche Wirksamkeit entfaltet, er bringt in seiner Zeitschrift in der Regel sachliche Artikel, die nur dazu beitragen können, das Bildungsniveau der Lehrer zu heben; ich soll also wegen zweier Artikel von der ganzen Strenge des Gesetzes Gebrauch machen durch Auflösung eines Vereines, gegen den einzuschreiten sonst keine Veranlassung vorlag? Ich glaube im Interesse des Vereines und der Lehrerschaft gehandelt zu haben, wenn ich von dem im § 24 des Vereinsgesetzes mir eingeräumten Rechte keinen Gebrauch gemacht, sondern auf den Standpunkt des wohlwollenden Freundes mich gestellt habe und zunächst eine Warnung ergehen liess, indem ich den Verein darauf aufmerksam machte, dass, wenn er fortfährt, in seinem Organe politische Artikel was immer für eines Inhaltes zu veröffentlichen, ich endlich gezwungen wäre, gegen ihn von der Bestimmung des § 24 Gebrauch zu machen. Dass ich aber zur Verwarnung berechtigt war, glaube ich damit motiviren zu können, dass in dem Plus des Rechtes der Auflösung auch das Minus der Verwarnung enthalten ist, denn wenn ich berechtigt bin, den Verein aufzulösen, so kann ich auch sagen, dass ich bei Eintritt gewisser Bedingungen von diesem Rechte Gebrauch machen werde.

Ich glaube, dass dies ebenfalls ein Satz ist, der kaum angefochten werden kann. Weiters möchte ich noch bemerken, dass ich auch dadurch, dass dieser Erlass keine Anfechtung im Rechtswege erfahren hat, mich in meiner Anschauung bestärkt sehe, denn wenn die Betreffenden halbwegs sich mit der Hoffnung hätten tragen können, dass ein solcher Erlass anfechtbar sei, so hätten sie gewiss den richtigen Weg gefunden und hätten, falls sie sich in ihren Rechten als Verein gekränkt fühlen, dagegen ihre Beschwerde beim Ministerium, dem Reichsgerichte oder dem Verwaltungsgerichtshofe anhängig gemacht. Die Auffassung des Herrn Abgeordneten Dr. Tavčar theile ich nicht, dass die Lehrer, welche sich dadurch getroffen fühlten, geglaubt hätten, sie würden sich, falls sie gegen diese Verfügung remonstriren, beim Landespräsidium vielleicht vermessen. (Poslanec dr. Tavčar: „Ne vem, če ne?*) Ich bitte, meine Herren, sie können mir unnötig zumuthen, dass ich auf einem so kleinlichen Standpunkte stehe, dass ein Recurs oder eine Beschwerde gegen eine Verfügung oder Entscheidung der Landesregierung eine persönliche Verstimmung irgend welcher Art in mir hervorrufen könnte. Das ist absolut ausgeschlossen, denn dann könnte es keinen Beamten geben, welcher über eine gewisse Anzahl von Jahren hinaus noch im Dienste bleiben könnte, denn Recurse und Beschwerden laufen täglich ein und wenn sich der Beamte durch jede Beschwerde persönlich verletzt fühlen würde, so müsste ihn der Dienst

in der kürzesten Zeit derart aufreiben, dass es ihm unmöglich wäre, auch nur ein mittleres Lebensalter zu erreichen. Also auf diesem Standpunkte stehe ich und das hohe Haus wird es mir hoffentlich glauben.

Damit glaube ich diese Frage abgethan zu haben und gehe nun über auf den eigentlichen Gegenstand der Verhandlung und zwar auf die Anträge des Finanzausschusses. Diesbezüglich möchte ich zunächst bemerken, wie ich auch schon im Finanzausschusse meine Anschauung dahin zum Ausdrucke zu bringen die Gelegenheit hatte, dass der Grund zu einer grösseren Unzufriedenheit des Lehrerstandes mit den gegenwärtigen Bezügen nicht allein in der Höhe, oder, richtiger gesagt, in dem geringen Ausmasse der Bezüge liegt, sondern diese Unzufriedenheit auch dem Umstande zuzuschreiben ist, dass das Ortsclassensystem, wie wir in Krain es haben, ein unglückliches ist, wie dies der Herr Abgeordnete für Krainburg bereits hervorgehoben hat. Ich halte es für ein unglückliches System gegenüber den Lehrern, aber auch für unglückliches aus pädagogischen und didaktischen Rücksichten. Gegenüber den Lehrern halte ich es für ein unglückliches System, weil es gar keine Rücksicht nimmt auf die längere Dienstzeit, welche nur bei den Quinquennalzulagen berücksichtigt wird; es lässt dieses System aber ganz unberücksichtigt den Umstand, dass einzelne Lehrer sehr oft an einem bestimmten Orte ganz gut am Platze sein können, auf einen anderen Ort aber aus was immer für Gründen, sei es dass diese Gründe in der Schule, sei es in der Person des Lehrers oder in anderen Umständen liegen, nicht versetzt werden können, so gerne man auch dem Wunsche nach dem Aufsteigen in eine höhere Gehaltsklasse Rechnung tragen würde. Ich mache nur darauf aufmerksam, dass sehr oft der Fall eintritt, dass ein Posten zur Besetzung kommt an einer Schule, die mit einer gewerblichen Fortbildungsschule verbunden ist; es melden sich schätzenswerte, altgediente Kräfte, denen man gerne dazu verhelfen möchte, aus der vierten in die dritte Gehaltsklasse vorzurücken, aber sie haben jene specielle Befähigung nicht, welche für die gewerblichen Fortbildungsschulen erforderlich ist und dies macht es dem Landesschulrath unmöglich, das Gesuch zu berücksichtigen, so dass ein anderer, der die erforderliche specielle Qualification hat, auf jene Stelle kommt, während der Lehrer, der vielleicht viel länger gedient hat, unberücksichtigt bleibt. Aehnlich ist es der Fall, wenn es sich um Stellen handelt, mit welchen die Versehung des Organistendienstes verbunden ist. Es ist geradezu ein Grundsatz des Landesschulrathes, den er, wenn nur immer möglich, zur Durchführung bringt, dass den Wünschen nach Versehung des Organistendienstes von Seite der Lehrer Rechnung getragen wird. Dieser Grundsatz ist zweifelsohne im Interesse der Minderbelastung

der Bevölkerung durch die Auslagen für selbständig angestellte Organisten begründet, es ist aber die Einhaltung derselben auch im Interesse der Lehrerschaft selbst wünschenswert, weil dem Lehrer daraus eine Aufbesserung seiner Bezüge erwächst, deren er bei dem geringen Gehalte, der ihm aus dem Landesfonde zukommt, zur Erleichterung seiner Lebensexistenz gewiss bedarf. Nun kommt es oft vor, dass ein Lehrer aus der vierten Gehaltskategorie sich um einen Posten der dritten Gehaltskategorie bewirbt, ein Lehrer, der auch sonst alle vorgeschriebenen Qualifikationen besitzt, so dass man gerne seinen Wunsch erfüllen würde, aber für den betreffenden Ort ist es dringend nothwendig, einen Organisten zu gewinnen und da muss sich sagen: man muss diesen Umständen auch Rechnung tragen und der Landesschulrath ist infolgedessen gezwungen jemanden zu ernennen, der auf den Posten der dritten Gehaltsklasse weniger Anspruch hat, aber die höhere Qualifikation besitzt, weil er für den Organistendienst befähigt und es im Interesse der Bevölkerung gelegen ist, einen solchen Lehrer zu erhalten, der den Organistendienst versehen kann, und so wird der ältere Lehrer wieder verkürzt. Das gegenwärtige System hat weiter den Nachtheil, dass jeder Lehrer, wenn er aus der vierten in die dritte, aus der dritten in die zweite Gehaltskategorie u. s. w. kommen will, wenn es sich nicht eben um die Vorrückung an derselben Schule handelt, den Vortheil, den er damit erlangt, durch die Uebersiedlung sehr theuer erkaufen muss; er muss quasi ein Capital investiren, um zu diesem höheren Bezuge zu kommen, denn bei einem Jahresgehalte von 450 fl. oder 500 fl. spielt eine solche Uebersiedlung eine bedeutende Rolle. Für die ledigen Lehrer mag es noch angehen, aber wir haben eine ungemein grosse Anzahl von verheirateten Lehrern in der vierten Gehaltskategorie, ja fast alle Lehrer an einclassigen Schulen in der vierten Kategorie sind verheiratet. Wenn nun ein solcher Lehrer mit seiner Familie und seinem Hausgeräthe z. B. aus dem Tschernempler Bezirke nach Oberkrain, von Innerkrain nach dem Gurkfelder Bezirke, etwa nach Landstrass, wo es noch keine Eisenbahnverbindung gibt, übersiedeln soll, so sind damit Kosten verbunden, an denen der Lehrer oft verblutet und die es ihm auf Jahre hinaus zur Pflicht machen, aus den wenig höheren Bezügen soviel zu ersparen, um diesen Verlust bei der Uebersiedlung auszugleichen. Dessenungeachtet sind Competenzgesuche bei jeder besser dotirten Stelle gewöhnlich in einer Anzahl vorhanden, weil diese Opfer eben gebracht werden, um überhaupt zu einem höheren Bezuge zu kommen. Durch diesen fortwährenden Wechsel hat sich — und damit komme ich auf den zweiten Punkt meiner früheren Behauptung zu sprechen — auch ein didaktisch-pädagogischer Nachtheil herausgebildet.

Der oft eintretende Wechsel im Dienstorte macht es nur in den seltensten Fällen möglich, dass ein Schulkind das ganze schulpflichtige Alter hindurch in den Händen desselben Lehrers bleibt; denn so lange, als das Kind schulpflichtig ist, hält es der Lehrer gewöhnlich auf seinem Posten nicht aus, sondern competirt anderswohin, sein Gesuch wird erhört und an seine Stelle kommt ein neuer Lehrer. Der neue Lehrer hat es nun mit ganz fremden Kindern zu thun, was schon an und für sich den Erfolg erschwert, überdies befolgt er vielleicht eine andere Methode und die Folge davon ist die, dass die Kinder im Unterrichtserfolge zurückbleiben. Das sind so einfache und von selbst sich ergebende Sätze und Erscheinungen, dass darüber kein Zweifel besteht, dass der Mangel an Stabilität bei der Unterrichtsvertheilung entschieden einen didaktischen Nachtheil nach sich zieht. Der häufige Wechsel in der Person des Lehrers bringt aber auch noch einen anderen Nachtheil mit sich und der besteht darin, dass ein solcher Lehrer in der ihn umgebenden Bevölkerung nicht fest wurzelt. Nach meiner Anschauung soll der Lehrer nicht bloss in der Schule wirken, er soll auch auf die übrige Bevölkerung erziehend wirken und das Vertrauen der Eltern genießen, die ihm ihre Kinder zum Unterrichte übergeben, dieses Vertrauen kann sich der Lehrer erst durch jahrelange Thätigkeit an dem betreffenden Orte erwerben und durch die Erfolge, die er durch seine Unterrichtsertheilung erzielt. Wenn nun ein solcher Lehrer rasch aus einem Orte an einen anderen kommt, so stehen ihm die Eltern und die Kinder fremd gegenüber, die Eltern weil sie nicht wissen, was für Resultate er anderwärts erzielt hat, wie er die Kinder behandelt, die Kinder, weil die Methode nicht immer dieselbe ist und die Kinder der neuen Erscheinung gegenüber nicht jenes Zutrauen entgegenbringen, wie sie es dort empfinden, wo ihnen dieselbe Lehrkraft mehrere Jahre hindurch an die Hand gegangen ist. Also das Vertrauen von Seite der Bevölkerung und der Kinder und jenes innige Zusammenwirken zwischen Schule und Haus, welches ja die Voraussetzung der richtigen Erziehung ist, lässt sich nur dann erzielen, wenn der Lehrer längere Zeit an seinem Orte bleibt. Ich glaube also, dass bei einer Revision der Schulgesetze hinsichtlich der Bezüge der Lehrer mit dem gegenwärtigen System gebrochen und auf ein Ort-Personalsystem übergegangen werden muss, welches den gegenwärtigen misslichen Verhältnissen Abhilfe schafft, auf ein System, welchem eine Art Ausgleich dadurch gegeben werden kann, dass Stellen an gewissen Orten, wo die Lebensverhältnisse sich theurer gestalten, mit besonderen Local-Zulagen bedacht werden; dass dies nothwendig sein wird, möge ein specieller Fall illustriren. Es hat sich um die Lehrstelle in Lees gehandelt. Lees ist gewiss ein schöner und dazu noch an einer Bahn gelegener Ort,

man hätte also glauben sollen, dass sich eine Menge Bewerber um die Stelle melden werden, thatsächlich aber hat sich nur ein einziger gemeldet, was nur dem Umstande zuzuschreiben ist, dass die materiellen Bedingungen für das gewöhnliche Leben dort ungünstig sind und sich daher die grosse Menge der Lehrer scheut dorthin zu gehen. Wenn also der hohe Landtag auf eine Resolution eingehet, welche eine Revision des Schuldgesetzes ins Auge fasst, so möchte ich damit schon heute den Standpunkt präcisirt haben, welchen ich bezüglich des Personalsystems, welches auch der Landesschulrath empfiehlt, einzunehmen gedenke.

Was die Höhe der jetzt den Lehrern zu gewährenden Unterstützungen anbelangt, so steht es mir nicht zu, hierüber das entscheidende Wort zu sprechen, sondern ich muss dies der Munificenz des hohen Landtages überlassen, das aber kann ich sagen, dass der Landesschulrath gewiss alles dankbar acceptiren wird, was der hohe Landtag den Lehrern gewährt, denn die Bezüge derselben sind thatsächlich so gering, dass mancher hart um seine Existenz zu kämpfen hat. In diesem Sinne empfehle ich die Anträge des Finanzausschusses auch vom Standpunkte der Regierung der geneigten Würdigung des hohen Hauses.

Deželni glavar: Želi še kdo besede?

Seine Exellenz der Herr Abgeordnete Baron Schwegel hat das Wort.

Berichterstatter **Excellenz Freiherr von Schwegel:** Hohes Haus! Ich habe mir das Wort nur erbeten, um die Abstimmung in dieser Angelegenheit kurz zu motiviren. Ich werde für die Anträge des Ausschusses stimmen und möchte dieser Abstimmung kein Missverständnis zugrunde gelegt wissen und deshalb in erster Reihe meine aufrichtigste Sympathie für die Lehrerschaft betonen, welche unter allen Verhältnissen zu bethätigen wir stets bereit sein werden. Und wenn dies heute nicht in jenem Umfange geschieht, wie dies von Seite der Lehrerschaft vielleicht erwartet wird, so constatire ich, dass nur Gründe ausschlaggebender finanzieller Natur uns in dieser Angelegenheit bestimmen. Es ist wahr, die materielle Lage der Lehrerschaft ist keine beneidenswerte, aber in dieser Beziehung steht, das darf ich doch hervorheben, das Land Krain durchaus nicht in der letzten Reihe, sondern steht Krain, wie Sie aus den Ausführungen des Herrn Berichterstatters entnehmen, sogar in der Reihe jener Länder, welche für die Lehrer mehr thun, als andere Länder. In dieser Beziehung ist jedoch nicht dies massgebend, sondern specielle Rück-sichten, die in dem vorliegenden Falle nicht übersehen werden dürfen und auf die ich deshalb hinzuweisen mir erlaube, weil im Berichte des Finanzausschusses darauf nicht hingewiesen wird. Wir stehen heute

vor einer Frage, welche die finanziellen Mittel des Landes in einem besonderen Grade in Anspruch nehmen dürfte, die aber gerade für die Lehrerschaft, wenn nicht von höherer, so doch mindestens von ebenso grosser Bedeutung ist, als die Frage der Erhöhung ihrer Bezüge. Das ist die Frage ihrer Ruhegehälte. Es ist von Seite des Landesausschusses in dieser Beziehung eine Action eingeleitet worden, die sich gegenwärtig im vollen Zuge befindet, die aber noch eine längere Zeit in Anspruch nehmen dürfte, in Folge der Nothwendigkeit weitwendiger Erhebungen, die gerade mit Rücksicht auf die Lehrerschaft gepflogen werden müssen, eine Action, die, nachdem sie eingeleitet worden ist, auch zu Ende geführt werden muss, dann aber ganz gewiss einerseits den beteiligten Kreisen sehr grosse Vortheile bringen, anderseits aber auch dem Lande nicht unbedeutende Opfer auferlegen wird. Die Frage der Regelung der Ruhegehälte ist für die Lehrerschaft ebenso wie für die Beamten des Landes von der allergrössten Bedeutung, für die Lehrerschaft insbesondere auch vom Standpunkte des Landes, weil die gesetzlichen Normen einer Klärung bedürfen, in welchem Umfange jene Normen, die jetzt für die Staatsbeamten gelten, gleichmässig auch für unsere Lehrerschaft Anwendung zu finden haben. Wir sind also einerseits mit Rücksicht auf die finanzielle Lage der Lehrer, anderseits aber mit Rücksicht auf die gesetzlichen Normen und die eingetretenen Veränderungen bezüglich der Ruhegehälte der Staatsbeamten verpflichtet, dieser Frage nicht mehr aus dem Wege zu gehen. Bevor diese Frage geregelt ist, ist es ganz unmöglich, sich eine klare Vorstellung bezüglich jener Opfer zu bilden, welche das Land für die Volksschule zu bringen haben wird. Ich sage Opfer, aber nicht in dem Sinne, als ob das Opfer wären, die ich beklage, sondern Opfer, die wir bringen müssen, aber mit Freude bringen, weil wir den entsprechenden Ersatz hiefür in dem Fortschritte der allgemeinen Volksbildung zu begrüßen in der Lage sind. Wenn also heute die Regelung der Gehälte durch Abänderung des bestehenden Schlüssels Schwierigkeiten bietet, so liegen dieselben meiner Ansicht nach vor allem in den Rücksichten auf die bevorstehende und nothwendige Regelung der Pensionen der Lehrerschaft und ich glaube, dass es für jeden Lehrer von der grössten Bedeutung ist, zu wissen, auf welchen Ruhegehalt und unter welchen Bedingungen er auf diesen Ruhegehalt Anspruch erheben darf, ja selbst von einer grösseren Bedeutung, als der Gehalt selbst, weil nur die Verbindung zwischen dem Gehälte und dem entsprechenden Ruhegenusse den Massstab für die richtige Beurtheilung einer derartigen Ausstellung bildet.

Das ist die eine Seite der Frage, die es nicht empfehlenswert erscheinen lässt, in diesem Augenblicke an dem bestehenden System wesentlich zu rütteln. Andere Gründe weittragender Natur sind von

Seite des Herrn Landespräsidenten in Bezug auf die durchzuführende Neusystemisirung unseres Schulwesens mit Rücksicht auf die Abänderung der Lehrergehalte vorgebracht worden und ich kann mich diesen Ausführungen nur in vollem Umfange anschliessen. Aber auch diese Neusystemisirung kann unmöglich mit etwas anderem verbunden sein, als mit einer Verbesserung der Lehrergehalte, beziehungsweise der Ruhegehülse und beide Actionen müssen gleichzeitig durchgeführt werden, wenn wir die Beruhigung haben wollen, dass diese Actionen den Mitteln des Landes entsprechend durchgeführt werden können. Also die bevorstehende Systemisirung auf jener Grundlage, die von dem Herrn Vorredner angedeutet worden ist, ist der zweite Grund, welcher eine eingreifende Aenderung heute schon nicht empfehlen kann. Es spricht aber auch noch der weitere Umstand dafür, dass es sich in diesem Augenblicke nicht empfehlen würde, sofort mit einer Aufbesserung vorzugehen, welche die vierte Gehaltsklasse augenblicklich der dritten vollkommen gleichstellen würde. Das würde praktisch die Aufhebung der vierten Gehaltsklasse bedeuten, ohne alle jene Momente zu berücksichtigen, die gleichzeitig mit dieser Aufhebung berücksichtigt werden müssen. Ich bin durchaus nicht der Meinung, dass wir an der Gehaltsklasse von 450 fl. in Zukunft werden festhalten können, ja ich glaube sogar, dass wir uns, ebenso wie dies in anderen Ländern bereits geschehen ist, zu der mindesten Gehaltsklasse mit 500 fl. entschliessen werden, aber wenn Sie heute 50% der Lehrer sofort eine Aufbesserung von 450 fl. auf 500 fl. gewähren, so annulliren Sie mit einem Streiche diese ganze Gehaltsklasse und vollziehen in dem System eine Aenderung, die sich in diesem Augenblicke nicht empfehlen würde.

Diese materiellen Rücksichten auf die Durchführung der Systemisirung und die Rücksichten mit dem klaren Ueberblick, welchen die finanzielle Lage des Landes erheischt, bestimmen mich, für den Antrag des Finanzausschusses zu stimmen, wobei ich jedoch wiederhole und betone, dass dies thatsächlich nur in dem Sinne und mit der Intention geschieht, wie dies in der ersten Resolution, die zur Abstimmung gebracht werden soll, ausgesprochen wird, eine Intention, die nur den lebhaftesten Sympathien und dem aufrichtigsten Wohlwollen für die Lehrerschaft entspringt. Diesen Bemerkungen erlaube ich mir gleichzeitig die Erklärung beizufügen, dass ich mich dem Resolutionsantrage des Herrn Abgeordneten Dr. Tavčar mit Bezug auf jene Schritte, die eingeleitet werden müssen, um die Beschaffung der Mittel zur Hebung unseres Volksschulwesens zu erleichtern, gerne anschliesse und erfreut sein werde, wenn diese Schritte, Dank den Bemühungen des Landesausschusses, von dem entsprechenden Erfolge begleitet sein werden.

Deželni glavar: Želi še kdo besede?

Gospod poslanec dr. Tavčar ima besedo.

Poslanec **dr. Tavčar:** Visoka zbornica! Samo par besedi bi si dovolil v ožigled temu, kar je prečastiti gospod deželni predsednik govoril nasproti meni. Gospod deželni predsednik se je postavil na juristično stališče in tu je naravno, da se nikoli ne bodeva zjedinila. Jaz stojim na svojem stališči, gospod deželni predsednik tudi na svojem; katero stališče pa je pravo, je jako dvomljivo, akoravno dobro vem, da si bo gospod deželni predsednik, kadar kak dekret podpiše, poprej poiskal ta ali oni paragraf, na katerega se pozneje lahko sklicuje. Jaz sam vem, da se končno za vsak korak lahko najde obilico paragrafov, ki ga opravičujejo ali to pa ni merodajno, kajti tisti zakoni, na katere se človek navadno lahko sklicuje v takih slučajih, so stari in obrabljeni. (C. kr. deželni predsednik baron Hein: „Pa so v veljavi!“). V veljavi so, žalibog, pa nikjer ni predpisano, da bi se po črki morali izpolnjevati; če hočejo veljavni gospodje dobro voljo pokazati, imajo zadosti proste roke, da vzlic zakonu kaj takega napravijo, kar lahko vsakdo odobrava. Če je prečastiti gospod predsednik po tistem § 24. društvenega zakona imel pravico, društvo razpustiti (C. kr. deželni predsednik baron Hein: „Kann aufgelöst werden!“), imel je pa tudi pravico, vso stvar modro pregledati in živeti nadalje kot deželni predsednik na Kranjskem, prav kakor bi „Učiteljskega Tovariša“ in „Učiteljskega društva“ sploh ne bilo! Če se pa vlada hoče vtikati v vsak malenkostni prepir med listi, potem bi pač spominjal na stari latinski izrek: Minima non curat praetor. (Pritrjevanje v središču). Zategadelj bi jaz le priporočal visoki vladi, da v prihodnje nekako bolj rahlo postopa v takih stvareh, zakaj meja, je li ta ali oni članek političen ali ne, se gotovo vselej ne da natanko določiti. Šolsko vprašanje je politične narave, to se ne da tajiti, ampak v prvi vrsti se vendar tiče šole kot take, in ako bi se učiteljstvu prepovedalo, da tega vprašanja sploh ne sme stvarno razpravljati, bi bilo to toliko, kakor da bi se mu prepovedovalo, za prosto šolo se potegovati. Potem se mu pa naj naravnost zapove, da se mora podvreči konfesionalni šoli, katera se od neke stranke zahteva.

Deželni glavar: Želi še kdo besede?

Gospod poslanec dr. Žitnik ima besedo.

Poslanec **dr. Žitnik:** Visoka zbornica! Ne v sporazumu z ožjimi svojimi tovariši, ampak v svojem imenu sem primoran, o tej stvari spregovoriti nekoliko besed. Imel sem dokaj let priliko, opazovati neugodno življenje učiteljev v mnogih krajih naše dežele in od nekdanj in tako tudi danes sem za to, da se učiteljstvu plače primerno zvišajo. Potreba poboljšanja gmotnega stanja učiteljev se je že dostikrat razpravljala v tej zbornici in zunaj zbornice. Vprašanje je, na kaki

podlagi naj se to zgodi, ali naj se odločimo za krajevni sistem, ali za sistem po starosti. V tem oziru učitelji sami niso jedini, kakor spričujejo razne prošnje, ki so v teku zadnjih let dohajale visoki zbornici. Jaz za svojo osebo sem bil vedno mnenja, da naj bi se plače določevale po starosti, kajti vzemite učitelja na deželi, ki je v četrtem plačilnem razredu in uživa torej plačo 450 gld. Morebiti je jako izvrsten in delaven učitelj, ki svojemu poklicu ustreza na vse strani, pa je krotke narave, po domače rečeno, nima rogov, kompetira na vse strani, pa nič ne doseže, ker je za vsako boljše mesto po 20 do 30 kompetentov, in tak revež postane star v svojem kraju in ostane še vedno pri plači 450 gld. To je naravnost krivica, in zato naj bi deželni odbor, ki bo v prihodnjem zasedanji imel staviti visokemu zboru svoje predloge gledé stalnega povišanja učiteljskih plač, natančno preštudiral vprašanje, za kateri sistem bi bilo boljše odločiti se, ali za sistem po krajih, ali po starosti, in ako bo našel, da govori več razlogov za sistem po starosti, naj v tem smislu stavi svoje predloge. To sem hotel omeniti samo v svojem imenu. Smem pa v imenu svojih ožjih somišljenikov in tovarišev izreči, da ni nobenega med nami, ki ne bi hotel glasovati za primerno zvišanje učiteljskih plač, kajti vsakdo, ki objektivno sodi, mora pripoznati, da so sedanje plače v resnici prenizke (Poslanec Hribar: „Dobro!“). Danes se gre samo za začasno zboljšanje učiteljskih plač in vprašanje je, za katero svoto naj se sedaj glasuje. Stvar je nenadoma prišla v finančni odsek, tako da ni bilo mogoče natančno pretehtati, katera svota naj bi se predlagala. Jaz in večina gospodov v finančnem odseku smo glasovali za 30 gld., nekateri ožji moji tovariši za 50 gld. Jaz za svojo osebo sem tako glasoval iz tistega razloga, kakor ga je navedel gospod poslanec ekszellenca baron Schwegel, ker stojimo gledé proračuna deželnega zaklada pred negotovo prihodnostjo. Ako pride do tega, da nam država vzame naklado na žganje, odpade nam velik vir dohodkov (Poslanec Hribar: „Vsaj mora dati odškodnino!“). Vem, da jo bo dala, pa morebiti samo dve tretjini sedanjih pravih dohodkov. Zato sem naglašal v finančnem odseku, ako že letos dovolimo učiteljem četrtega plačilnega razreda po 50 gld., odpravimo s tem faktično četrti plačilni razred, kajti ako ga hočemo obdržati, moramo potemtakem primerno povišati plače v vseh ostalih plačilnih razredih. S tem pa gospodje zopet niso bili zadovoljni. Torej sem glasoval za svojo osebo za to, da naj se dovoli učiteljem IV. plačilnega razreda za sedaj po 30 gld. podpore, deželni odbor pa naj svoje stori, da bodo več dobili, ko se bodo plače stalno povišale. Ako že danes učiteljem IV. plačilnega razreda povišamo plače za 50 gld., imeli bodo 500 gld. in ako potem deželni odbor predloži visoki zbornici novi načrt organizacije učiteljskih plač, bržkone ne bo mogel več predlagati, kakor povišanje po 50 gld., in učitelji,

ki so pričakovali, da se jim bodo plače povišale, se bodo pritoževali, da niso nič pridobili. Zato sem mislil, da naj bi se jim za letos dovolilo samo po 30 gld., prihodnje leto pa bodo itak gotovo dobili vsaj za 50 gld. višje plače. To je stvarni razlog, ki me napotuje, da bom za svojo osebo glasoval za predlog finančnega odseka.

Deželni glavar: Želi še kdo besede?

Gospod poslanec župnik Ažman ima besedo.

Poslanec **Ažman:** Visoka zbornica! Nameraval sem danes kaj več govoriti pri tej priliki, ali ker se je stvar že na vse strani obravnavala, si bom prizadeval, prav v kratkem odgovarjati gospodom predgovornikom na predloženo vprašanje glede izboljšanja učiteljskih plač.

Izjavljam, da se popolnoma strinjam s predlogom finančnega odseka, da naj se slabe plače naših učiteljev, kolikor je mogoče v sedanjih razmerah, povišajo. To pa storim ne ad captandam benevolentiam, ampak ker to zahteva pravičnost, naj so že učitelji prijazni stanu našemu ali ne. Če mi vsako leto dovoljujemo precejšnje svote za cestne poprave, za izboljšanje planin in pašnikov, za povzdigo sadjereje in živinoreje, mislim, da se ne bomo niti trenutek premišljali, da dovolimo večji znesek, ko se gre za izrejo naše mladine!

Jaz mislim, da ravno ti troški, ki se v šolo vkladajo, bodo prinesli s časom lep in velik sad. Zato menim, da ne smemo varčevati, kadar se gre za korist šole, ampak da to storimo morebiti raje pri drugih stvareh, recimo pri gledališči.

Gospoda moja, jaz pravim, da je zahteva učiteljev naših opravičena. Jaz sam že hodim nad 30 let v šolo kot katehet in od blizu poznam trud in napor učiteljskega stanu. Učitelj je res velik trpin, in vsak delavec je svojega plačila vreden, torej tudi učitelj in toliko bolj, ako se pomisli, kaj se od njega zahteva in da mora imeti velike studije.

Jaz sem govoril z volilci, s kmetскими možmi, kaj mislijo o povišanju učiteljskih plač. Mnogi so bili, ki so rekli, da naj se nikari ne povišajo plače, zakaj kmet misli, da je 400 ali 500 gld. že velika svota, ne pomisli pa, da učitelj sam nič ne pridela, ampak da mora vse kupiti in da prihrani kakor navadni kmet in delavec tudi ne more ostati. Potem je treba za učitelje, da se nadalje izobražujejo, da si držijo časnike in pristopajo k stanovskim društvom ter da morajo gledati, da pripomorejo svojim otrokom do boljšega kruha.

To vse so razlogi, ki govore za povišanje učiteljskih plač in obžalujem le, da dežela naša ni v takem stanu, vsaj začasno ne, da bi se jim mogel dovoliti kak večji priboljšek.

Zatorej se strinjam s predlogi gospodov, ki so predlagali poboljšanje in povišanje učiteljskih plač, ne da bi se danes še spuščal v poglobljena šola zadevajoča vprašanja. Samo toliko povdarjam, da bo

šola le prospevala, ako bodo učitelji in duhovniki jedino in skupno postopali, kar tudi jaz posebno želim.

S tem mislim, da smo zadostili tudi mi zahtevam in željam našega učiteljstva, da bodo videli, da od naše strani ni nobene zapreke, kadar se gre zaboljšanje njihovega gmotnega stanja. S tem končam.

Deželni glavar: Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi.) Če ne, ima gospod poročevalec končno besedo v splošni razpravi.

Poročevalec Višnikar: Visoki zbor! Ker so vsi častiti gospodje predgovorniki priznavali, da je potrebno, zboljšati gmotno stanje učiteljev, nimam prilike, jih pobijati, ampak priporočam le, da se sprejmejo nasveti finančnega odseka. Ako gospod predgovornik pravi, da misli naš kmet, da je 450 gld. že velika plača za učitelja, je to res, ali jaz mislim, gospoda, ako se količkaj pojasni ta stvar, se mora priznavati, da danes učitelj vendar z 1 gld. 20 kr. na dan ne more stanu primerno živeti. Nekdaj je bilo to drugače. Častiti gospod predgovornik dr. Tavčar je že povedal označujoč slučaj, jaz bi navedel drugega. Poznal sem učitelja, ki je navadno v šoli iz lonca žgance strgal, katerega mu je žena med uro nosila v šolo, in jih jedel pričo učencev. Vem tudi drug slučaj. Deželni šolski nadzornik pride pred šolo in vidi moža, ki je med šolsko uro pred šolo drva sekal. Vprašaga: „Ali so gospod učitelj doma?“ In mož pravi: „Učitelj sem jaz“.

Gospoda moja, danes učitelj ne more več tako živeti. Življenje je mnogo dražje, učitelj mora gledati na izobrazbo, si knjige nakupovati itd.

Povdarjala se je tudi politična stran tega važnega vprašanja. Moja politika pri tem vprašanju je ta, da moramo gledati na to, da zboljšamo naše šolstvo, to pa je po mojem mnenju le na ta način mogoče, da zagotovimo tudi učiteljskemu stanu primerno eksistenco.

Ako se je omenilo, da Kranjska dežela za šolstvo razmerno več žrtvuje, kakor druge dežele, moram omeniti, da to ni popolnoma resnično. Nahajamo sicer več dežel, katere imajo v najnižji vrsti še nižje učiteljske plače, ali gledé petletnic ali starostnih doklad je na naša dežela najslabša. Pri nas dobiva učitelj čez 5 let 40 gld. dočim dobi n. pr. v Dalmaciji 15% svoje plače, v večini drugih dežel pa po 10% dotične plače, kar znaša 40 do 70 in celo 80 gld. na leto. V Istri imajo n. pr. učitelji plače samo po 400, 500 in 600 gld. Ako pa vzamemo učitelja najnižjega plačilnega razreda, vidimo, da ima v Istri čez 30 let 6 petletnic po 60 gld., to je skupaj 360 gld., med tem ko dobi pri nas čez 30 let samo 240 gld., tako da dobiva v Istri, navzlic temu, da so tam učiteljske plače prvotno najnižje, čez 30 let vendar za 70 gld. več, kakor pri nas.

Prečastitemu gospodu deželnemu predsedniku je odgovoril že častiti gospod tovariš dr. Tavčar. Tudi jaz mislim, da se tukaj ne more „Učiteljski Tovariš“ identificirati z učiteljskim stanom sploh ali pa z učiteljskim društvom, akoravno je ta list glasilo dotičnega društva. Odgovoren je urednik. Ako je bila pisava v dotičnem članku morebiti preostra, je to naravno, gospoda moja, ako pomislite, da so bili učitelji precej močno izzvani. Omenjam le onega nesrečnega članka v nekem drugem slovenskem listu pod naslovom „Pons asinorum“. Ako se učitelji proti takemu sramotilnemu in zaničevalnemu članku branijo, in ako je odgovor na tak članek morebiti bil nekoliko preoster, je to popolnoma naravno in umevno, ali vsaj odpustljivo.

Po teh kratkih opazkah prosim, da visoka zbornica preide v nadrobno razpravo o proračunu normalno-šolskega zaklada.

Deželni glavar: Specijalna razprava se bo vršila jutri; za danes sklepam sejo.

II. Nadrobna razprava.

Ker smo včeraj ostali pri začetku nadrobne razprave, prosim gospoda poročevalca, da prične s poročilom.

Poročevalec Višnikar: Visoka zbornica! Potrebščina za normalnošolski zaklad znaša in sicer v poglavji I. Aktivitetni užitki učiteljev, pri 1. naslovu pod točko 1. Plače za Postojski okraj 30.800 gld. Obvelja.

2. Šolski okraj Kočevski 31.426 gld. Pri tem paragrafu imam opomniti glede na včerajšnje opazko gospoda poslanca Pakiža, da tudi jaz smatram, da je potrebno omogočiti, da se šola na Gori čim preje zgradi in da se šola v Sodražici čim preje razširi iz tri- v štirirazrednico. Opomnim le, da je v račun postavljenih za 4. učitelja v Sodražici za tekoče leto 130 gld., to je plača za poslednje tri mesece 1897. l., ker ne kaže, spremembe narediti že za tekoče šolsko leto. Za Goro pa je v račun postavljenih 200 gld., katera šola se sedaj ekskurendno opravlja. Ako se tekom tega šolskega leta šolsko poslopje zgradi, je vendar mogoče, da se že v jeseni otvori samostojna šola.

Torej predlagam, da se pod točko 2. nespremenjeno po nasvetu deželnega odbora odobri svota 31.426 gld. Obvelja.

(Bere točke 3.—12. naslova 1., potem naslov 2. in 3., potrebščine iz priloge 49., ki obveljajo brez debate).

4. Starostne doklade 37.112 gld. Tukaj opomnim, da imajo učitelji na Kranjskem starostne doklade samo po 40 gld. po 5 letih, dočim imajo učitelji v drugih deželah najmanj po 50 gld., oziroma 10% in tudi 15% dotičnih plač. Ako bi tudi na Kranjskem hoteli starostne doklade od 40 gld. na 50 gld. povišati, kar se tudi želi od strani učiteljev, bi znašala dotična potrebščina 46.390 gld., ali za 9278 gld. več, kakor znaša sedaj. Vender finančni odsek v tem oziru ni nobene spremembe nasvetoval, ter se predlaga potrebščina 37.112 gld. Obvelja.

(Bere naslove potrebščine 5.—8., ki obveljajo brez debate).

Vsi aktivitetni užitki učiteljev ali vse plače učiteljev znašajo torej 337.805 gld.

II. Dotacije, kakor so v tiskanem poročilu nadrobno razložene, znašajo skupaj 5658 gld. Obvelja.

III. Nagrade in podpore. Nagrade se nasvetujejo od točke 1.—14., kakor se razvidi iz priloge 49. na strani 7. nespremenjene v dotičnih zneskih. Predlagam, da se točke 1.—14. odobre. Obvelja.

Podpore vsled bolezni in drugih nezgod. Tukaj predlaga deželni odbor kot redno potrebščino 2000 gld. in tudi finančni odsek nasvetuje nespremenjeno to svoto. Obvelja.

Pri tem naslovu je dalje deželni odbor predlagal kot izredni trošek svoto 2000 gld. Ta naslov je finančni odsek bistveno spremenil. Pri tem naslovu so namreč rešiti prošnje za zboljšanje gmotnega stanja učiteljev. To so v prvi vrsti prošnje Ljubljanskih učiteljev in pa učiteljev na Viču, v Siški in pri sv. Petru v Ljubljani. Dotični učitelji prosijo, da bi se jim, ker jim sedaj takozvane potresne doklade odpadejo, zvišale stanarine. Gledé

Ljubljane omenjam, da se je v tiskanem poročilu vrnila pomota v točki 1. glede števila učiteljev I. plačilnega razreda. „1.) učiteljem I. plačilnega razreda“, to je pomota. Mi imamo samo 2 učitelja, ob enem voditelja, ki imata stanarino po 120 gld. Drugi učitelji I. plačilnega razreda imajo samo 100 po gld. stanarine. Deželni šolski svet je nasvetoval, da bi se stanarine Ljubljanskim učiteljem povišale za 60%, finančni odsek pa je bil mnenja, da bi se s tem neugodno razmerje med posameznimi učitelji še bolj podostrilo in nezadovoljnost še pomnožila, kajti pri stanovanjih se pač ne more delati dosti razlike med učitelji II. in III. plačilnega razreda. Finančni odsek torej nasvetuje, da se vsem onim učiteljem, ki nimajo naturalnega stanovanja, ker tisti, ki ga imajo, so itak na boljšem, da toliko podpore, da bodo s stanarino vred imeli vsaj 150 gld. na leto.

Gledé prošenj drugih učiteljev opomnim, da zahtevajo, kakor je obširno povedano v prilogi, da bi se jim določile take plače, kakor jih bodo državni uradniki X. in XI. činovnega razreda imeli po novem zakonu, ki se je lansko leto sprejel v državnem zboru. Ako bi se tudi noben učitelj ne postavil v X. činovni razred državnih uradnikov, ampak bi prišli vsi samo v XI. činovni razred, bi znašala potrebsčina za okoli 230.000 gld. več. Za toliko višje svote se vendar pri sedanjih naših finančnih razmerah ne more predlagati. Ta svota bi se morala pokriti s 15% naklada na vse direktne davke.

Dalje prosijo učitelji, da bi se jim do definitivne uredbe plač dovolile draginjske doklade letnih 150 gld. Toda tudi to bi znašalo, ako štejemo 520 stalnih učiteljev, na leto 78.000 gld. in ako bi povišali še 80 začasnim učiteljem plače od 360 gld. na 400 gld., znašalo bi to 3200 gld., ali oboje skupaj nad 81.000 gld. Finančni odsek je bil soglasno mnenja, da tudi takih podpor vsaj sedaj ne more predlagati.

Gledé tretjega zahtevka učiteljev, to je, da bi se službena leta na 35 let skróčila, opozarjam na že lani dné 9. januarja sklenjeno resolucijo. Dotične obravnave se vrše med deželnim odborom in visoko vlado in upati je, da se že v prihodnjem zasedanji predloži kak konkretni predlog v tej zadevi.

V obče gledé učiteljskih plač omenjam, da smo res šele leta 1889. oziroma 1890. organizirali učiteljske plače, ali takrat se je vsa višja potrebsčina izračunila na 9000 gld. Da se z 9000 gld. ne more 600 učiteljem izdatno pomagati, je naravno, ker tu pride na enega učitelja povprečno samo 15 gld.

Glavni vzroki nezadovoljnosti učiteljev so se že véceraj omenjali. V prvi vrsti so po mojih mislih tej nezadovoljnosti krivi krajevni razredni zistem, in vse s tem zistemom spojene nepravilke. Učitelji, ki hočejo priti do boljše plače, so prinorani prositi na drugo malo boljše mesta in véckrat tudi beračiti za razne protekcije, kar gotovo ne služi ugledu učiteljskega stanu. Dalje je neugodno pri nas, da se je polovica vseh učiteljev pustila v IV. plačilnem razredu z letno plačo 450 gld. Uvrstitev učiteljev v posamezne razrede je jako neugodna, ker jih je v I. plačilnem razredu samo 5%, to je 30 učiteljev, v II. pa samo 10% ali 60 učiteljev. In naposled so tudi nenгодne učiteljske starostne doklade, ki so v vseh drugih deželah ugodnejše, kakor pri nas.

Omenjalo se je véceraj, da bi kazalo tudi pri nas uvesti personalni razredni zistem. Gotovo bi bilo to umestno, kajti s tem bi se dosegla večja stabiliteta. Učitelji bi se bolj vezali na kraj, ker bi imeli zavest, da imajo pravico do višje plače, ako izpolnjujejo svoje dolžnosti, pri kateri šoli si bodi.

Gospoda moja, mi moramo resno misliti na to, da se gledé povišanja učiteljskih plač nekaj zgodi. Ozirati se moramo posebno na sosedne dežele, to je prvič na Štajersko. Na Štajerskem znašajo učiteljske plače po sedaj veljavnem zakonu 550 gld., 600 gld., 700 gld. in 800 gld., a že leta 1895. je sklenil deželni zbor Štajerski, da se opusti zadnji razred s 550 gld., tako da bodo imeli najslabše plačani učitelji vsaj po 600 gld. letne plače.

Opozarjam visoko zbornico na to, da so, kakor sem izvedel, lani od 18 pripravnikov abiturientov iz Ljubljanskega učiteljsča samo 3 ostali v deželi, drugi pa so šli na Štajersko ali drugam v službo. To je resnega pomisleka vredno.

Na Koroškem se je leta 1895. uvedel personalni razredni zistem tako, da so se sedanji štirje plačilni razredi z dosedanjimi plačami, in sicer IV. plačilni razred s 480 gld., III. z 500 gld., II. s 600 gld. in I. s 700 gld. plače, obdržali, ali v I. plačilni razred se je uvrstilo, ne kakor pri nas 5%, ampak 15% vseh učiteljev, v II. plačilni razred 20%, v III. plačilni razred 40% in v IV. plačilni razred samo 25%, tako da je razmerno majitno število učiteljev ostalo v I. plačilnem razredu z letno plačo 480 gld. Ako bi se pri nas hotelo tako uvrstiti učitelje v posamezne plačilne razrede, spadalo bi jih v I. plačilni razred 90, v II. 120, v III. 240 in v IV. plačilni razred 150. Potrebsčina za učiteljske plače bi znašala po tej razdelitvi približno 307.877 gld., ali za 27.581 gld. več, kakor nasvetuje za letos finančni odsek. Ako bi pa še povišali starostne doklade od 40 gld. na 50 gld., bi se ta potrebsčina povišala še za 9278 gld., torej skupaj za 36.859 gld. ali okroglo 37.000 gld. Za toliko bi se torej zvišala potrebsčina za naše učitelje, ako bi hoteli zakon enako spremeniti, kakor na Koroškem in ako bi tudi učiteljice dobivale enake plače, kakor učitelji.

Po teh pojasnilih predlagam v imenu finančnega odseka:

Visoki deželni zbor skleni:

„Učiteljstvu ljudskih šol dovoljujejo se nastopne podpore, oziroma draginske doklade, in sicer:

I. Vsem že sedaj stalno nameščenim učiteljem in učiteljicam IV. plačilnega razreda po 30 gld., skupaj 6.600 gld.

II. Vsem stalno nameščenim učiteljem II. in III. plačilnega razreda izven Ljubljane, kateri ne uživajo naturalnega stanovanja, podpore po 30 gld., skupaj 1.860 „

III. Vsem stalno nameščenim učiteljem v Ljubljani, ki ne uživajo naturalnega stanovanja ali niso trajno na dopustu, draginske doklade in sicer:

1.) šolskima voditeljema in učiteljema I. plačilnega razreda po 40 gld.

2.) učiteljem I. in II. plačilnega razreda po 50 „

3.) učiteljem III. plačilnega razreda po 70 „

4.) učiteljicam I., II. in III. plačilnega razreda po 30 „

5.) šolskemu slugi Stefanu Benčina 30 „

vsem skupaj 1.900 „

IV. Za druge stalno nameščene učitelje II. in III. plačilnega razreda, ki so voditelji ljudskih šol, katerih z ozirom na § 3. zakona z dne 29. novembra 1890, št. 23, dež. zak., sedaj ni moč uvrstiti v višji plačilni razred, kredit v znesku 1.000 „

iz kojega določa podpore c. kr. deželni šolski svet dogovorno z deželnim odborom, ozirajoč se na važnost posameznih šol, na odgovornost dotične službe in na krajne razmere.

V. Navedene podpore, katere dotičnim učnim osebam ne dajo nikake pravice do višjih plač, je izplačati v polnem znesku dne 1. julija 1897. l.

Vse te podpore znašajo 11.360 „

dočim predlaga deželni odbor samo 2.000 „

tako da se nasvetuje večja svota za 9.360 gld.

Deželni glavar: Otvarjam razpravo. Želi kdo besede? — Gospod deželni predsednik ima besedo.

K. k. Landespräsident Freiherr v. Hein: Ich möchte den Herrn Berichtersteller nur darauf aufmerksam machen, dass mir die Textirung des Antrages III. in Punkt 1 eine nicht ganz richtige oder wenigstens eine etwas unklare zu sein scheint, denn wenn es heisst „šolskim voditeljem in učiteljem prvega plačilnega razreda“ könnte man versucht sein zu glauben, dass es sich hier um mehrere und nicht bloss um zwei Lehrer der I. Gehaltsklasse, welche zugleich Schulleiter sind, handelt.

Kakor se sedaj Vaš predlog glasi, bi vsi učitelji I. plačilnega razreda in šolski voditelji dobivali tisto naklado, in torej mislim, da bi se v smislu sklepa finančnega odseka moralo reči „šolskim voditeljem, ki so učitelji I. plačilnega razreda“ ali pa „onim učiteljem I. plačilnega razreda, ki so šolski voditelji“.

Poročevalec Višnikar: Jaz sem rekel „šolskima voditeljema in učiteljema I. razreda“.

C. kr. deželni predsednik baron Hein: Pa bi se vendar lahko mislilo, da so to različne osebe.

Poročevalec Višnikar: Stvar se popravi s tem, da se izpusti besedica „in“.

Deželni glavar: Gospod poslanec Globočnik ima besedo.

Poslanec Globočnik: Visoka zbornica! Jaz sem že v glavni razpravi omenil, da se mi podpore, katere so predlagane od finančnega odseka, ne zdé primerne, in da se mi ne zdé preneznatne. Zaradi tega bi si dovolil k predlogom finančnega odseka k III. poglavju, naslovu 3., točki 2. ad I. staviti spreminjalni predlog, glaseč se sledeče: a) vsem stalno nameščenim učiteljem IV. plačilnega razreda naj se da podpora 50 gld. namesto sedaj predlaganih 30 gld., kar znaša skupaj 5500 gld.; b) vsem stalno nameščenim učiteljicam IV. plačilnega razreda podpora po 30 gld., to je skupaj 3300 gld.;

in ad II:

vsem stalno nameščenim učiteljem II. in III. plačilnega razreda izven Ljubljane, kateri ne uživajo naturalnega stanovanja, naj se da podpora po 50 gld., mesto sedaj predlaganih 30 gld., kar bi znašalo 3100 gld. (Poslanec Hribar: „Dobro!“)

V utemeljevanje tega predloga bi si dovolil sledeče opomniti: Najraje bi se bil jaz odločil za tako podporo, ki bi se dovolila tistim učiteljem, ki že več let službujejo v naši deželi, recimo vsaj tri leta, ali pet let. To so starejši učitelji in taka podpora bi se meni zdela najbolj pravična in zaslužna, tako da bi ostali samo najmlajši učitelji, ki še ne služijo tri leta oziroma pet let v deželi, brez podpore. Ampak če bi tak predlog stavljal, sem prepričan, da bi se zadeva zopet vrnila finančnemu odseku in potem bi se

preveč zavlekla. Zaradi tega sem se odločil za to, da se pridružujem načinu podpor, kakor jih je odločil finančni odsek, samo da si dovoljujem predlagati v nekoliko zvišanje teh podpor.

Gledé učiteljstva IV. plačilnega razreda je vender znano, da so ti učitelji najslabše plačani in v teku debate se je priznalo, da bo glede tega učiteljstva v kratkem potrebna primerna zvišba njegovih plač. Gledé učiteljev II. in III. plačilnega razreda je pa tudi že finančni odsek, kakor pri učiteljih IV. plačilnega razreda, sprevidel, da so tudi podpore potrebni. Torej je odsek potrebo podpor sam priznal. Odločil se je pa le za podporo po 30 gld., kar se meni zdi neprimerno, kajti učitelji II. in III. plačilnega razreda prebivajo navadno v večjih krajih, v trgih ali mestih in zato imajo večje potrebe glede obleke in sploh vsega kretanja in zato kaže nasvetovano podporo za 20 gld. zvišati. Gledé učiteljce ne predlagam nobenega zvišanja, ampak dovoli naj se jim podpora 30 gld., kakor je predlagano. Učiteljicam nasproti so učitelji v težavnejšem stanu. Večinoma so oženjeni in imajo skrbeti za svoje družine, in z ozirom na to bi mislil, da bi se od finančnega odseka predlagana podpora zvišala za učitelje II., III. in IV. plačilnega razreda na 50 gld. To zvišanje bi pokazalo sledeče svote: Za učitelje IV. plačilnega razreda, ker jih je 110 in bi se jim podpora imela zvišati za 20 gld., bi po mojem računu to zvišanje znašalo 2200 gld.; v II. in III. plačilnem razredu, ker jih je 62 in bi se jim podpora tudi imela zvišati za 20 gld., znašal bi ta zvišek 1240 gld. Torej ves povisek nasproti predlogom finančnega odseka bi znašal 3440 gld.

Jaz mislim, častita gospoda, da ta povisek pač ni posebno znaten. Pomislimo, kolikokrat smo mi tukaj v deželnem zboru že dovoljevali za kako cestno ali drugo stavbo jednake in morebiti še večje svote in vender so prišle dotične svote, ki so šle iz deželnega zaklada, le malemu delu prebivalstva na korist, tukaj pa pride dotična svota vsemu učiteljstvu naše dežele na korist, in dežela naša, častita gospoda, dosedaj ni imela prevelikih stroškov za učiteljstvo. Inam pred sabo precej statističnega materiala, in bi lahko primerjal našo deželo z drugimi, ali omenil bom le to, da samo Tirolska in Predarlška slabše plačujeta svoje učitelje, vse druge dežele plačujejo boljše (Poslanec Povše: „Goriška!“), kajti če tudi v nekaterih deželah plače niso tako visoke, kakor pri nas, so pa starostne doklade ali stanarine take, da je končni denarni facit višji, kukor v naši deželi.

Dovolil bi si pa končno primerjati še troške naše dežele s Koroško, ker je Koroška nekako jednako velika, v prebivalstvu pa stoji mnogo za našo deželo. Kranjska ima okroglo 500.000, Koroška pa 360.000 prebivalcev in vender je Koroška že leta 1890. za učiteljstvo oziroma za šolstvo plačevala 412.000 gld., naša dežela pa leta 1890. le 287.000 gld. V teku teh 7 let od leta 1890. do danes so se seveda te svote zvišale, ali svota, katero bo dežela na podlagi letošnjega proračuna, tudi če se vsi današnji predlogi glede povišanja podpor sprejmejo, imela potrositi, še vedno ne bo dosegla one svote, katero je Koroška, dasiravno je manj obljudena, že pred 7. leti plačevala za svoje šolstvo.

Sploh bi si dovolil častito gospodo opozoriti tudi na dohodek, ki ga ima dežela Kranjska pri žganih opojnih pijačah. Leta 1895. došlo je deželi iz tega naslova 233.000 gld., in leta 1896. se je pomnožila ta svota za okroglih 110.000 gld., tako da bo znašal ta dohodek za 1896 blizo 350.000 gld. Vsaj to posnamen in poročila, katero nam je podal pred par dnevi gospod poročevalec vzvišeni baron Schwegel, preliminiranih je pa za leto 1897. kot dohodek iz žganih opojnih pijač tudi 350.000 gld., torej sigurno za 110.000 gld. več, kakor je leta 1895. iz tega naslova došlo v deželno blagajnico. Torej bi mislil, da se nekaj od tega, kar nese deželi nemoralno in preobitno žganjepitje, sme porabiti za odgojo našega naroda v naši kronovini. (Poslanec Hribar: „Dobro!“)

Mislim, da moji predlogi ne segajo predaleč, potrebščina bi znašala vsega skupaj samo 3440 gld. več, in jaz menim, da se s tem dežela ne obtežuje preveč, in da ta povisek pač lahko prevzamemo na svojo odgovornost.

Prosim torej častite gospode tovariše, da bi pritrdili mojemu predlogu, katerega bom prečital in ki se glasi:

„ad I. (potrebšč. poglavje III., naslov 3, točka 2.)

a) vsem stalno nameščenim učiteljem IV. plačilnega razreda po 50 gld. 5500 gld.

b) vsem stalno nameščenim učiteljicam IV. plačilnega razreda po 30 gld. 3300 „

ad II.

vsem stalno nameščenim učiteljem II. in III. plačilnega razreda izven

Ljubljane, kateri ne uživajo naturalnega stanovanja po 50 gld. 3100 gld.“

Deželni glavar: Gospodje poslanci, ki podpirajo ta predlog, izvolijo ustati. (Se podpre.) — Predlog je zadostno podprt in je torej v razpravi. Želi še kdo besedo? Gospod poslanec kanonik Kalan ima besedo.

(Konec prih.)